

Achilleus slavnostně spálí mrtvolu svého dražého Patrokla a uspořádá k jeho poctě rozmanité závody

Tak tam v Íliu všichni už kvíleli. Achájsci zatím, jakmile k táboru lodí a k mořskému pobřeží přišli, ihned se rozptylovali a spěchali každý k své lodi. Achilleus ještě však nedal svým vlastním vojákům rozehod, nýbrž promlouval takto k svým krajanům nadšeným pro boj:

„Achájsci, rychlí jezdci, mí oddaní druhové, ještě nesmíme vypřáhat z vozu svá spežená jednokopytná, nýbrž se svými koňmi i povozy pojedme rychle nad mrtvým Patroklem plakat, vždyť taková pocta je mrtvých. Ale až krutého nářku a kvílení budeme syti, vypřáhne od vozů koně a všichni tu povečeříme.“

Řekl, i začali kvílet hned hromadně, Achilleus první. Třikrát kol mrtvoly hnali své koně s púvabnou hřívou, žalostně lkali, vždyť Thetis v nich vznítala po pláči touhu. Slzami smáčen byl písek a smáčena výzbroj těch reků, neboť tak toužili po něm, jenž obracel na útěk vojska. Achilleus uprostřed nich sám začal hlasitý nářek, na hrud druhovu vložil si ruce, jež hubily muže:

„Raduj se, Patrokle můj, i když jsi už v Hádově sídle! Vždyť už ti splňuji všechno, co dříve jsem příslibil: tělo Hektora přivleku sem, dám psům ho syrové sežrat, před tvou hranicí pak sám dvanácti vzošeným synům trójským podřežu hrdla, zle rozhněván kvůli tvé zhoubě.“

Pravil, a s Hektorem slavným hned zamýšlel zacházet nectně: u lůžka Patrokla svého jej do prachu položil na tvář. Zátící kovovou zbroj si každý z nich odkládal, koně pouštěli ze jha (ti fehtali silně) a muži si potom v nesmírném počtu sedli kol rychlého Achilla, k jeho korábu, neboť jim chystal všem lahodné pohřební hod. Mnoho tam lesklých volů již chroptělo při zabíjení

noží. též mnoho ovcí, a rovněž i mečíci kozy, mnoho i bělozubých a sádlem kypících vepřů na oheň Héfaistův kladli a takto je ožehovali. Proudem přčstila krev pak všude kol mrtvého reka.

Achilla, rychlého v běhu, však ostatní achájsí vládci do stanu vedli, kde sídlil král přestavňý, Agamemnón: stěžl ho pohnul k tomu, vždyť pro druhá hučel se v srdci. Do stanu vůdce všech vojsk když došli už, k Agamemnonu, ihned vydali rozkaz všem hlasným zvučného hlasu, trojnóhý velký kotel dát na oheň, zdali by nějak přiměli Achilla, aby se umyl, jak zbrocen byl krví. Ten se však urputně vzpíral a nakonec přísahu vykřl:

„Nechat mi svědkem je Zous, bůh nejvyšší, nejlepší ze všech: Nijak se nesluší pře, abych hlavu si ve vodě umyl, dříve než Patrokla spálím a mohyly nasypu nad úm a než si ustřihnu vlasy, vždyť nikdy už taková bolest nemůže zkrušit mé srdce, co živ budu na tomto světě; přece však z nutnosti nyní se oddejně protív ným hodím.“

Ráno pak, Agamemnone, ty vladaři mužstva, dej rozkaz z lesa sem navozit dříví a připravit, čeho je třeba mrtvému člověku dát, když vstupuje do chmurných temnot, aby mi nezmarňý oheň již Patrokla spálil a odňal z očí co nejdřív a lid se zas obrátil k válečným činům.“

Takto promlouval k nim, ti poslechli ihned a rádi. Čiperně každý z vládců si připravil pokrm a potom jedli — z hostiny řádně nic srdce tam nepostrádalo. Ale když po pití touha a po jídle ztíšili zcela, každý zas do svého stanu se odebral, aby si lehl. Achilleus na břehu ležel, kde šumělo hučící moře, v přechetném chumlu svých vojsk a těžce a bolestně vzdychal u moře na vojném místě, kde špláchaly vlny až na břeh.

Právě ho jímá spánek, jenž zbavuje srdce všech útrap, sladce když obestřel ho — vždyť velmi mu zemřely statně

údy, když Hektora hual až před Tróju šlehanou větry — hle, tu přistoupil k němu duch Patrokla přenešťastného, zcela mu podobný vzrústem i krásou svých očí i hlasem, dokonce takový šat měl na sobě, jaký dřív nosil. Nad hlavou právě mu stanul a s výčítkou promluvil k němu:

„Achille, ty tu spíš a na mne jsi zapomněl. O mne staral ses, dokud jsem žil, když zemřel jsem, o mne už nedbáš. Pohřbi mě co možná nejdřív, ať projdu již branami Hádu! Duše mě od sebe ženou, ty přízraky zemřelých lidí, za onou podsvětní řekou mě nechtějí vzít mezi sebe, proto jen naprázdno bloudím tam před Hádem s širokou branou. Vroučeně tě, ubožák, prosím, teď ruku mi podej, vždyť nikdy znova se nevrátím z Hádu, až k pohřbu mě poctíte ohněm. Nikdy už nebudem konat své porady zaživa, sedět opodál milených přátel, ach ne — mě uchvátil právě žalostný osud, v svou moc jenž dostal mě, jak jsem se zrodil.“

Achille, podobný bohům, i tobě však určila sudba, abys zahynul též zde pod hradbou bohatých Tróů. Ještě však něco ti povím a přikážu, dáš-li si fci: Neulož, Achille, v hrobě mé kosti daleko od tvých, nýbrž společně s tvými, jak rostli jsme ve vašem domě, když mě, malého chlapce, můj otec k vám z Opúnta přivedl do domu, Menoitios, ach pro onu žalostnou vraždu, v den, kdy milého syna jsem usmrtil Amfidamantu, i když jsem nechťěl, já bloud, zle rozhněván při hraní v kostky: tehdy mě do svého domu sám jezdec Péleus přijal, pečlivě vychoval mne a jmenoval za tvého druhá — stejně i kosti nás dvou ať ukřívá společná schránka, zlatý, dvouuchý džbán, jež dala ti vznešená matka.“

Achilleus rychlý v běhu mu na to zas v odpověď pravil: „Pročpak, můj nejdraží ze všech, sem ke mně jsi přišel a tohle všechno mi ukládáš tu? Vždyť já ti přece to všechno vykonám nesmírně rád a splním, jak ty mi to kážeš. Přístup však ke mně blíž, ať v náručí na chvíli aspoň v tomto žalostném bolu si navzájem útěchu skytne!“

Takto ho oslovil tedy a toužebně rozpráhl ruce, avšak nezachyt ho — jak dým zas odešla pod zem duše s šelestem mírným. Vtom Achilles procít a užas, s údivem spráskl ruce a pronesl žalostná slova:

„Propána, vskutku je tedy i v podsvětním Hádově domě jakási duše a přízrak, jen životní síla v ní není, neboť po celou noc mi Patrokla přebohého duše tu nablízku stála, však tonula v nářku a slzách, všechno mi přikazovala a příliš mu podobná byla.“

Takto k nim mluvil a ve všech tím roznítl po nářku touhu. Když tak hořekovali dál nad mrtvým ubohým druhem, Zora se růžovoprstá jim zjevila. Agamemnón mocný vybízel muže i mezky, at odevšad vyjdou ze stanů přivázet dříví. Muž vzácný dozíral na ně, Nérionés, jenž druhem byl zdatného Ídomenea. Vyšli a v rukou si nesli i sekery k rubání dřeva, dovedně spletená lana a před nimi kráčeli mezci, všude tam do kopce, z kopce a křížem krážem se brali.

Jakmile na stráně Ídy už dospěli, bohaté vodou, vysoké košaté duby hned sekrou s protáhlým ostřím začali ve spěchu kácet — ty padaly s mohutným hřmotem. Achájeci štípali potom ty kameny a přivazovali na mezky; pod tíhou dřeva zem kopyty rozdupávali, chodili hustým křovím a toužili po rovné pláni. Všichni drvoštěpové pak polena nesli, jak velel Mériónés, jenž druhem byl zdatného Ídomenea. Řadou pak házeli na břeh svá břemena tam, kde se rozhod Achilles pro velký rov jak Patroklovi, tak sobě.

Jakmile sházeli všude tu nesmírnou hromadu dříví, vespolek usedli všichni a čekali. Achilleus zatím rozkázal vojákům svým, vždy dychtícím po boji, aby kovový krunýř si vzali a k vozům zapřáhli koně. Ti hned na rozkaz vstali a odřvali se ve zbroj, vstoupil pak na každý vůz jak vozka, tak bojovník při něm.

426

Napřed vyjeli jezdci, mrak pšáků za nimi kráče! bez počtu; uprostřed šiku pak druhové Patrokla nesli. Všichni si ustříhli vlasy, ty házeli na mrtvé tělo, takže ho pokryli. Vzadu sám Achilles držel mu hlavu, zdrcen, vzdýt skvělého druhu teď provázel do říše Stínů.

Jakmile na místo přišli, jež Achilles určil, tam na zem složili jej a ihned zde kupili hranici dříví. Rychlý Achilleus však, rek slavný, si usmyslil jinak: Opodál hranice stanul, svou rusou kšticí si ustříh, kterou k bujnému růstu si pro řeku Spercheios pěstil, pohlédl na třpytné moře a promluvil rozjitřen v duši: „Marně ti, Spercheie, slíbil můj otec Péleus, až jednou domů se navrátím zas, tam do milé otcovské země, že ti mé ustříhne vlasy a vykoná slavnostní oběť: padesát beranů bujných že tam ti pak zabije k počtu do tvých pramenů v místech, kde háj máš a voní oltář. Tak ti to sliboval stařec, tys nesplnil úmysl jeho. Teď, když se nevrátím už já do milé otcovské země, Patroklu, skvělému reku, své vlasy dám na cestu v oběť.“

Skončil a milému druhu své kadeře do rukou vložil a tak hromadně u všech tím roznítl po nářku touhu. Byli by kvíleli tam až k západu slunce, vtom ale přistoupil k Agamemnonu sám Achilleus jasný a řekl: „Tebe, Átreúv synu, tvých slov lid achájský vzdychky poslechne nejochotněji, vzdýt nasytit lze se i nářku. Nyní dej od zároviště všem rozchod a vybidni, at si připraví jídlo. Zde všechno my provedem, kteří tu nejvíce mrtvého na péči máme, jen vůdci at zůstanou s námi!“

Jakmile náčelník mužů, král Agamemnón, to vyslech, ihned rozkázal mužstvu, at k souměrným lodím se vrátí, toliko pohřební služba tam zbyla a kupila dříví; zřídili hranici — měla sto stop jak našít, tak naděl, na vrch té hranice dali pak mrtvého s bolestí v srdci. Přemnoho tučných ovcí a lesklé loudavé krávy před tou hrací stáli a chystali. Achilleus chrabřý

427

ze všech odebral tuk, jímž mrtvého od hlavy k nohám pokryl a do řady kolem ta stažená zvířata rovnal.

Potom dvouuché džbány tam pokládá s medem a tukem, které k nosítkám stavěl. Pak na dříví vkládal i čtyři koně vysokých šjí a přitom bolestně vzdychal. Při stole devět psů k své potěše Achilleus míval; dvěma z nich podřezal hrdla a také je na dříví kladl. Dvanáct šlechtických synů z řad statečných Trójanů posléz vybral a zabíjel mečem — zlé činy si vymýšlel v srdci. Ohně pak nezdolnou sílu tam nasadil, aby vše strávil; bolestně zalkal a volal pak drahého přítele jménem:

„Raduj se, Patrokle můj, a třeba i v Hádově sídle! Všechno ti splňuji už, co dřív jsem ti příslibil k počtu: dvanáct šlechtických synů z řad statečných Tróů tu oheň pohltí zároveň s tebou. Však trójského Hektora nikdy nedám plamenům strávit, jen psům ho ponechám sežrat.“

Takovou vyslovil hrozbu. Však psi se naň nemohli vrhnout, neboť ve dne i v noci psům bránila Diova dcera Afrodíté a těla jej růžovým olejem božským, aby snad neseděl kůži mu Achilleus, když ho tak vláčel. Mimoto černavý mrak bůh Apollón rozprostřel nad ním z nebe až na trójskou pláň a zahalil celé to místo, kolik ho zabíral mrtvý, tak aby mu sluneční síla nemohla vysušit tělo kol dokola v svazech a údech.

Hranice s Patroklem mrtvým však stále se nechtěla vznítit. Slavný Achilleus rychlý zas něco si jiného smysli: Opodál hranice stanul a ke dvěma větrům se modlil, Zefyra s Borem vzýval a krásné jim oběti slíbil, vroucně je prosil a víno jim uléval ze zlaté číše, aby sem přišli, čímž dříví by vzplálo a v ohni by rychle shořely mrtvolky všechny. Ty horoucí rekovy prosby zaslechla rychlá Íris a odešla s poselstvím k větrům.

428

S Zefyrem silného dechu i ostatní hromadně v jeho paláci slavili hody. Tam přilétne Íris a stane na jejich kamenném prahu. Jak bozi ji očima zhlédli, naráz povstali všichni a každý ji z větrů zval k sobě. Ta se však zdráhala sednout a řekla jim: „Nemohu zůstat, neboť vzápětí půjdu zas ku proudům Ókeanovým, do země Aithiopů, kde vzdávají blaženým bohům žertvy, abych i já těch obětí účastna byla. Avšak Borea prosí, i bouřného Zefyra božský Achilleus, aby tam přišli, a slibuje oběti krásné, abyste vznítili v žár jím hranici dříví, kde leží Patroklos, pro něhož lkají a vzdychají Achájeci všichni.“

Jakmile tohle jim řekla, zas odešla. Větrové ihned zdvihli se s ohromným hlukem a mračna před sebou hnali. Ihned se přihnali k moři a vanuli, vlny se vzduly nárazem ostrého dutí. Pak zaléti do žírné Tróje, na dříví vpadli a oheň hned s mohutným praskotem vzplanul. Společně po celou noc pak fičeli prudce a váli do žhavých plamenů ohně. I uchopil Achilleus rychlý dvouuchý pohár a čerpal jím z měsidla zlatého víno po celou noc, to vyléval na zem a svlažoval půdu, napořád volal jménem stín Patrokla přebohého. Jako as nařká otec, když spaluje synovy kosti, krátce jenž po sňatku zemřel a nešťastné rodiče zkrušil, Achilleus nařkal stejně, když spaloval přítele kosti, okolo hranice žárné se plížil a bolestně vzlykal.

V čase, kdy Denice vzhází a zvěstuje po zemi světlo, po které v rouše jak safran se nad mořem vynoří Zora, tehdy už na zárovišti has oheň a plameny ztichly. Větrové hromadně opět se vydali na cestu domů nazpátek přes Thrácké moře — to ječelo, kypělo, vřelo. Tehdy již od zároviště syn Péleův odešel stranou, unaven klesl a sladký spánek ho pojal v svou náruč.

Druzí se hromadně sešli v té době kol Agamemnona, jejich však lomoz a dupot, jak spěchali, Achilla vzbudil.

429